

M. 15126: 1-4.

(översättn. 2 sidor)

Jugoslavien

uppl. år 1952

Ivar i LMF 85 növ. hästhöft och hästslakt m

s. 1-4.

ST. V. STOJNIC¹ Jugoslavien

M. OREŠKOVIĆA 16/E

PULA

Jugoslavien.

Pula, la 16-an de Junio 1952.

(48)

M. 15126:1.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

M

La etnologia arkivo, la universitato de Lund

Lund

En la maja numero de Esperanto aperis demandoj rilate al ĉevaliando kaj buĉado respektive mortigado de ĉevaloj, hundoj kaj katoj.

Mi havas la honoron sendi al vi la sekvojn respondojn:

1.) En Jugoslavio, Ĥim ekstis el la antaŭmilitaj Serbio, Ĥontenegro kaj partoj de Ĥiŝio kaj Ĥungario, antaŭ la mondmilito ĉevaliando absolute ne estis ankoraŭ tiel maltraja, ĉar estis abunde de bovoj, porkoj, ŝafoj kaj la duona birdaro.

Dum la dua mondmilito la hitleraj okupatoroj retroviciis preskaŭ ĉion manĝeblan, kaj oni sekve ĉir - sed nur en grandaj urboj - buĉadi la ĉevalojn kaj vendadi la ĉevaliandon tiel maltrajan.

Pli forte ĉiuj kaj nun probable la 90% de urboj kaj 100% de vilaĝoj sentas abomenon se ĉe la penso manĝi ĉevaliandon. Tio ĉi abomeno estis tia, ke en la antaŭmilita Serbio laŭleĝe estis malpermesite buĉadi la ĉevalojn.

Unu el la kaŭzoj de tiu ĉi abomeno estas la opinio, ke oni buĉadas nur ĉevalojn, kiuj ne kapablas jam ion ajn labori.

Kvankam ĉinjicis, ke ĉevalo estas la plej pura besto, kaj ke ĝia viando ne povas esti malbona same kiel multaj muntlankaj kontakoj, ke ĉevaloj ne estas destinitaj por buĉadi ilin por manĝado, ke ke ili estas destinitaj por ia kavalira ofico, kaj aliaflanke multaj konsideras esti pekulo buĉi ĉevalojn por la manĝaĵo. Tial, kiam ĉevalo fariĝas malkaŝa por plua laboro, oni lasas ĝin vivi kvante ĉiampeblon. Al ni estas konata, ke en la minejo Bor (Berlino) multaj ĉevaloj, kiuj finservis en la minejaj grupoj kaj nun oni donas al ili furagion kaj pastigas ilin, ĝis ili mortecas. [Ĉe ni mortas la homoj, kaj mortacas la bestoj.]

2) Mia rimarko: ne estas klare, kial estas aldona la al la mortigado de ĉevaloj la mortigado de homoj kaj katoj?

Tio ni havas tri diversejn aferojn:

- a) mortigado de ĉevaloj por nutraĵo,
- b) alia mortigado de ĉevaloj kaj
- c) mortigado de homoj kaj katoj.

Al a.) La mortigado de ĉevaloj por la nutraĵo de homoj okazas en la buĉejoj, kaj ĝi ne povas kaŭzi socian malhonoron;

Al b.) Alia mortigado de ĉevaloj okazas, kiam ĉevalo grave vundigas aŭ rompas la kuron. Tiu ĉi mortigado kaŭzas malpuron, krombruno de la rigardantoj,

Al c.) La mortigado de homoj kaj katoj okazas regule

^{Jugoslavien}
se ili estas rabiaj. Keli en tiu ĉi okazo elertades por unu-
hono. M. 15126:3.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Escepte hundojn aŭ katojn povas mortigi en la korto
por la malutilo aŭ mordado flanke de tiuj bestoj. Tiam
la rigardantoj, precipe de la mortigado okazas malhumane
per la bastoneto, sendas abomenon. Montrai tiu persone
kaj regule diras: „Vidu, kio estas defeligitoj!”

Fine, tra la urbaj stratoj iradas specialaj ofici-
roj de la urba estraro, armitaj per la bastonoj, kiuj es-
tas provizitaj per la metalfadena maŝo, per kiu oni
kaptas vagantajn hundojn, enmetas ilin en la specialoj,
por tiu ĉi celo konstruitaj, ve turuloj. Tiuj ĉi oficiroj estas
ĝenerale malestimataj.

3.) Ekzistas, sed nur por la mortigadoj indikataj
de la supra punkto sub la) kaj c.).

Ĉe ni ili nomiĝas diversmaniere:

a.) ŝinter (elp: sintet), ĝi estas germana vorto,
kiun oni uzas en la pli vulgara esprimo.

b.) ĵivoder (elp: ĵivoder) laŭvorte: bestojn defeli-
gisto, kaj

c.) strooder (elp: strooder) laŭvorte: mortaciintojn
defeligistoj.

Ĉiuj tri nomoj en Esperanto signifas: defeligisto.

En urboj kaj en la pli grandaj vilaĝoj,
defeligisto estas en la laste salinoj de la antaŭa
punkto menciita oficisto, kiu havas plustar la
vobojn sian laborojn. Lia deo estas ankaŭ sorĝi,
ke la mortaciintaj bestoj estu forportataj.

En vilaĝoj tiam ĉi baston plenumas ciganoj
Ĝi ĉiuj estas malestimataj.

M. 15126: 4.

4.) La mortigado de ĉevaloj por la montojaj (v. punkto 2a) okazas en la buĉejoj, kie oni per la speciale patilo mortigas, respektive venigas la bestojn, kaj tiam sur la buĉistoj buĉas ilin.

La mortigado de bestoj laŭ la punkto 2 b) kaj c) okazas:

a.) en la tre grandaj urboj en la "Kalfieroj" per la patiloj aŭ per la elekto. Tie ĉiuj partoj de la mortigitaj bestoj estas eluzataj por fabriki diversajn materialojn.

b.) en la urboj kie ekzistas nur defeligitaj la mortigado okazadas regule per patiloj.

c.) la cigaroj mortigas lundojn kaj katojn regule per bastonetoj.

Ten, kiam de Ĥiŝoj mi kolektis. Se Vi bezonas iajn plurajn klarigojn, bonvole demandi min, kaj mi volonte donos la necesajn klarigojn.

Bonvole akcepti miajn plej sincerajn
estimojn

Ĥiŝojmi

M. 15126.

(48)

I majnumret av ESPERANTO har publicerats frågor ang. hästkött och slaktning resp. dödande av hästar, hundar och katter. Jag har äran att sända Eder följande svar:

1. I Jugoslavien som uppstod ur de förra Serbien, Montenegro och delar av Österrike och Ungern, använde man före världskriget absolut ej hästkött till föda, ty det var överflöd på nötkreatur, svin och får samt fjäderfä.

Under andra världskriget rekvirerade de hitlerska ockupationsmyndigheterna nästan allt ätbart, och man fick börja - fast endast i storstäderna - att slakta hästarna och sälja hästkött till föda.

Tidigare alla och nu troligen 90 % av stadsbefolkningen och 100 % av landsortsbefolkningen känner avsky vid blotta tanken på att äta hästkött. Denna avsky var sådan att det i förkrigstidens Serbien var förbjudet i lag att slakta hästarna.

En av orsakerna till denna avsky är uppfattningen att man endast slaktar hästkrakar som ej förmår arbeta längre.

Fastän alla vet att hästen är det mest renliga djur, och att dess kött ej kan vara dåligt, finns det likväl å ena sidan en fördom att hästar ej är ägnade

till slakt utan att de är ägnade för en kvalificerad sysselsättning, och å andra sidan anser många att det är en synd att slakta en häst till föda. Därför låter man, när en häst blir obrukbar till arbete, fortsätta att leva som en annan pensionär. Det är mig bekant att det i gruvan Bôr (Serbien) finns hästar som sluttjänat i gruvgröttorna och som man fodrar och låter beta till dess att de stryker åt. (Hos oss "dör" människor, men djuren "stryker åt".)

2. Min anmärkning: Det är ej klart, varför det till dödande av hästar är tillagt dödande av hundar och katter.

Vi har här att göra med tre olika saker:

- a/ dödande av hästar till föda
- b/ annat dödande av hästar
- c/ dödande av hundar och katter

Ang. a/ Dödandet av hästar till människoföda äger rum på slakthusen och kan ej förorsaka social vanheder.

Ang. b/ Annat dödande av hästar sker då en häst blivit allvarligt skadad eller brutit ett ben. Detta dödande orsakar sorg, medlidande från åskådarnas sida.

Ang. c/ Dödande av hundar och katter sker regelmässigt om de fått rabies. Ej ens i detta fall blir det någon social vanheder.

Dessutom händer det att en person dödar en hund eller en katt därför att den är onyttig eller därför att den bits. Då händer det, i synnerhet om dödandet sker på ett ohumant sätt med knölpåk, att åskådarna känner avsky gentemot denna person, och de brukar säga: Se, precis som en skinnflåare!

Slutligen går särskilda tjänstemän från stadsstyrelsen omkring på gatorna, beväpnade med en käpp försedd med en metalltrådsmaska, varmed de fångar omkringströvande hundar, och sätter in dem i härför särskilt byggda åkdon. Dessa tjänstemän är i allmänhet illa sedda.

3. Ja det finns, men endast betr. de fall som angivits i ovanstående punkt under b/ och c/.

Hos oss har de olika namn:

a. šinter, ett tyskt ord som användes i vulgära uttryck.

b. živoder, ordagrant: en som flår av djurhudar.

c. strvoder, ordagrant: en som flår döda

I städer och i större, rikare byar finns det en i föregående punkt sista stycket omtalad tjänsteman, som har sin arbetsplats utanför staden. Han har också att sörja för att döda djur blir bortskaffade.

I byarna utföres detta av zigenarna. De är alla ringaktade.

4. Dödandet av hästar till matlagning (se punkt 2) äger rum på slakthusen, där man medelst ett särskilt skjutvapen dödar eller bedövar djuret, och slaktaren genast därefter slaktar det.

Dödandet av djur enligt punkt 2 b/ och c/ sker:

a. betr. mycket stora städer i "kaliferier" medelst skjutvapen eller elektricitet. Där utnyttjar man alla delar av de dödade djuren för fabrikation av olika material.

b. betr. städer där det endast finns skinnflåare äger dödandet som regel rum medelst skjutvapen.

c. zigenarna dödar hundar och katter som regel medelst stora käppar.

Här är de upplysningar jag samlat. Om Ni skulle behöva ytterligare förklaringar, var god fråga mig så skall jag gärna ge de nödvändiga beskrivningarna.